

Z P R Á V Y

Německá studie o staročeské Alexandreidě

Staročeská Alexandreida zaujímá po řadu let čelné místo mezi těmi slovesnými památkami, k nimž se soustřeďuje největší zájem naší literární historie. Přitom řada problémů s ní spjatých není dosud uspokojivě vyřešena. Z nich už plných osmdesát let přitahuje literární historiky české i německé otázka vztahu české básně k cizím zpracováním látky o Alexandru Velikém, zejména k německé skladbě Ulricha von Etzenbach. Tato problematika byla až donedávna řešena jen z hlediska úzce filologického: mechanickým srovnáváním izolovaných detailů shledávaly se shody motivické a stylistické, z nichž se pak vyvozovaly jednostranné závěry o závislosti české památky na básni Ulrichově. Touto metodou postupoval ještě na začátku padesátých let německý slavista Hans Holm Bielfeldt v knize *Die Quellen der altschechischen Alexandreis* (Berlin 1951), v níž na základě zevrubného filologického rozboru dokazuje, že vedle latinské Alexandreidy Waltera Castellionského byla důležitým pramenem české Alexandreidy německá báseň Ulrichova. Bielfeldtova práce vyvolala právem kritickou odezvu u české literární historie (nejobšrněji na ni reagoval Josef Hrabák, nepřímo s ní polemizuje Leopold Zatočil a Miloslav Šváb). V roce 1960 se k ní vrátil německý literární historik Horst Preiss ve studii *Bemerkungen zur Alexandreisforschung* (Jahrbuch für fränkische Landesforschung 20, B. I, 1960, 345—366; vydává Institut für fränkische Landesforschung an der Universität Erlangen).

Preissova studie je zajímavá už tím, že analýzou několika paralelních míst z české a německé Alexandreidy přesvědčivě odhaluje úzkost a jednostrannost postupu, jakého užil před lety i Bielfeldt, a pochopitelně i problematičnost závěrů, k nimž takový postup vede. Autor především poukazuje na scestnost mechanického porovnávání detailů vypreparovaných z kontextu, které navíc spolu nejednou souvisejí jen tak volně, že jejich konfrontace hraničí s čirým impresionismem. Takový atomizující pohled vede bezděky k tomu, že odhaluje pouze styčné body ve srovnávaných památkách, aniž by přihlížel k rozdílům mezi texty; při aplikaci této metody na vztah české Alexandreidy k básni Ulrichově připravuje se apriori půda pro zkreslující závěry o závislosti české skladby na památce německé, neboť shody nejsou zkoumány v komplexu díla a nevěnuje se pozornost svérázu tohoto díla. Konečně Preiss právem kritizuje úzce filologický pohled, který zatarasuje cestu k poznání uměleckých kvalit celé skladby a který není s to posunout zkoumání vztahu obou památek kupředu.

Preissova práce je ovšem pozoruhodná i některými pozitivními zjištěními; detailním rozбором několika shodných míst české a německé básně ukazuje má samostatnost a značnou kultivovanost českého skladatele a dochází k závěru, že „der Alexander boemialis ist jedenfalls eines der schönsten und wesentlichen Denkmäler der ač. Literatur. Er ist kein Plagiat und keine komprimierte Übersetzung, am allerwenigsten eine sklawische Nachahmung des Ulrich von Eschenbach“ (str. 366). Přístupem ke zkoumání vztahu mezi českou a německou Alexandreidou i celkovým hodnocením české památky se tedy Preiss v podstatě shoduje s nejnovějšími výsledky českého literárněhistorického bádání.

Karel Palas

Dva divadelní večery

Divadelní oddělení na filosofické fakultě v Brně uspořádalo dne 10. května 1962 III. divadelní večer. Na jeho pořadu byla diskuse o inscenaci Aischylova dramatu Oresteia v Mahenově činohře. Večera se zúčastnili představitelé brněnské divadelní kritiky a početní zájemci o divadelní dění. Večer uvedl a řídil prof. dr. Artur Závodský. K inscenaci Oresteie promluvil doc. dr. Radislav Hošek. V diskusi vystoupili mimo jiné šéf Mahenovy činohry Miloš Hynšt, doc. dr. Karel Bundálek, dr. Zdeněk Srna, Valtř Urbánek atd. Byly osvětleny některé problémy, které souvisí s inscenováním antických her v dnešní době.

Na IV. divadelním večeru (13. prosince 1962) přednášeli o problémech současného dramatu a divadla v ČSSR prof. dr. Artur Závodský a doc. dr. Karel Bundálek.

Studijní cesta.

V listopadu 1961 (od 10.—30. XI.) vykonal studijní cestu do Moskvy a Leningradu odb. asistent Jaroslav Mandát. Díky péči katedry ruského jazyka a literatury na Moskevské státní universitě, zejména jejího vedoucího prof. A. V. Kokoreva, měl J. Mandát možnost seznámit se s fondy rukopisných povídek starší doby a s obsáhlými sbírkami tzv. lubků. Pracovníci Ústavu etnografie AV SSSR N. N. Miklucho-Maklaje v Moskvě poskytli mu rovněž informace o práci světských folkloristů, zvláště pak o práci odborníků v oblasti studia lidové pohádky. S mnohými badateli setkal se J. Mandát osobně a konzultoval s nimi o problematice lidové prózy a literární folklórní vztahů. V Leningradě pracoval J. Mandát převážně ve Veřejné knihovně Saltykova-Ščedrina, vlastníci snad největší bohatství památek staroruské beletristiky a ruských jarmarečních tisků. V Ústavu ruské literatury (Puškinův dům) prohlédl si J. Mandát fondy Sektoru folklóru, Sektoru staroruské literatury a Sektoru ruské literatury 18. a 19. století.

Družba českých a německých studentů-rusistů.

V době od 15.—28. 7. 1962 organizovala katedra rusistiky filosofické fakulty UJEP v Brně a katedra slavistiky University E. M. Arndta v Greifswaldu výměnný bezdezivový zájezd. Německá skupina studentů, vedená asist. R. Richtrem, navštívila řadu historicky významných míst Čech a Moravy. Česká skupina, vedená dr. M. Koutnou, navštívila Dráždany, Mišeň, Lipsko, Výmar, Buchenwald, Jenu, Berlín, Greifswald, Stralsund a Sasinici na Rujaně. Zvláštní pozornost byla věnována těm politicky a kulturněhistoricky významným památkám, jež mají historický vztah k české a slovanské kultuře (Radišev v Lipsku, Kolár v Jeně apod.).

Činnost brněnské pobočky Literárněvědné společnosti v roce 1962

V roce 1962 uspořádala brněnská pobočka Literárněvědné společnosti při ČSAV přednáškové večery na tato témata:

5. února — Ferdinand Liewehr, O českých vlastních jménech v Kosmově kronice; 21. února — Milan Suchomel, Některé aktuální problémy václavkovské; 23. března — Dušan Jeřábek, K novému zpracování dějin české literatury 19. století; 4. května — Milan Kopecký, Nevyužitě aspekty pro hodnocení díla Veleslavínova; 22. června — Artur Závodský, Úloha vyprávěče v Nerudových Povídkách malostranských; 5. října — Rudolf Schmidt, Hlavní tendence německé socialistické literatury; 9. listopadu — Vladimír Justl, Dramata bratří Mrštíků; 4. prosince — Štěpán Vlašín, Život a dílo Jiřího Mahena.

Diskuse po uvedených přednáškách nejednou vedly k pozoruhodným výsledkům teoretickým i materiálovým; jako příklad lze uvést březnový večer, na němž se — za účasti redaktora III. svazku Dějin české literatury Miloše Pohorského a pracovníka Ústavu pro českou literaturu Alše Hamana — diskutovalo o koncepci a zpracování syntetických literárních dějin. K přednáškám jsou zváni příležitostně i cizí vědci, jak tomu bylo v případě děkana filosofické fakulty Arndtovy university v Greifswaldu prof. dr. Ferdinanda Liewehra nebo vědeckého pracovníka Ústavu pro germánskou filologii na universitě v Greifswaldu Rudolfa Schmidta. V obou případech přispěla pobočka k prohloubení vědeckých styků mezi Greifswaldem a Brnem.

Svou činnost po členy a zájemce spojuje pobočka s akcemi pro širokou veřejnost: byly uspořádány slavnostní večery jednak k 65. výročí narození Bedřicha Václavka, jednak k 80. výročí narození Jiřího Mahena. Na Václavkově večeru promluvil vedle Milana Suchomela jménem Svazu československých spisovatelů básník Ludvík Kundera; v uměleckém programu pak účinkovalo Janáčkově kvarteto. Na večeru Mahenově recitovali po Vlašínově přednášce členové Státního divadla v Brně Bohuš Smutný a Jiří Papež Mahenovy Balady (bylo to vůbec první veřejné provedení celého cyklu Mahenových Balad); recitace byly prokládány klavírními improvizacemi Pavla Blatného.

Milan Kopecký

Veřejné přednášky o literatuře, divadle a filmu v roce 1962

Odb. as. *Vlastimil Válek* přednášel 11. ledna 1962 v Žákovském domově na Cihlářské ulici na téma „Co a jak číst“.

Doc. dr. *Vladimír Stupka*, kandidát filol. věd, promluvil 18. ledna 1962 pro ČSM Brno-město na téma „Západoevropské literatury od renesance po dnešek“.